

Συνέντευξη με τον κ. Παυλάκη Μιχαήλ (Π.Μ.) και τον κ. Μυξάκη Αδαμάντιο
(Μ.Α.)

Κρήτη, Περβόλια Ν. Ρεδύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεδύμνου)

29 Οκτωβρίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Περπιράκη Ελένη

Ερ. Σήμερα, 29 Οκτωβρίου του 2004 έχουμε τη χαρά να μιλάμε με τον κύριο Παυλάκη Μιχαήλ και με τον κύριο Αδαμάντιο Μυξάκη. Θα θέλαμε να μας πείτε κύριε Παυλάκη, ποια ερεθίσματα σας δόθηκαν και ξεκινήσατε να παίζετε λύρα;

Π.Μ. Κοιτάξτε να δείτε... Εγώ... στο χωριό μας δεν ξέρω, όπως σας είπα και προηγουμένως, έχουμε πάρα πολλούς λυράρηδες ...

Ερ. Κατάγεστε;

Π.Μ. Από Βρύσες Αγίου Βασιλείου, από Ρέδυμνο. Έχουμε λοιπόν πολλούς λυράρηδες, έτσι, παίζουν λύρα, λαούτα, μαντολίνα και τέτοια, ο πατέρας μου ήταν άνθρωπος έτσι πολύ τση παρέας, τραγουδιστής, χορευτής, ήταν και ψάλτης στην εκκλησία, μιαν εποχή στα νιάτα του, ας πούμε, έπαιζεν και λαούτο και τέλος πάντων στο σπίτι μας εγίνονταν πολλές παρέες και ... εντάξει ... δηλαδή εγώ από τότε που γεννήθηκα και θυμούμαι τον εαυτό μου, θυμούμαι μουσικές στα αυτιά μου. Και από τότε λοιπόν που ήμαστε παιδιά στο χωριό και παίζαμε, εφτιάχναμε λύρες με ξύλα, με αυτά, με ξέρω 'γω, δέχθη ότι παίζουμε και έτσι σιγά-σιγά ο ένας με τον άλλον, είχαμε δηλαδή τα ερεθίσματα και όλα αυτά και μπήκαμε στο... στη μουσική μέσα.

Ερ. Από την οικογένειά σας έπαιζε κανείς λύρα;

Π.Μ. Όχι, όχι.

Ερ. Κανένα άλλο όργανο;

Π.Μ. Όχι. Κοιτάξτε. Ο πρώτος ξάδερφος του πατέρα μου έπαιζε λύρα κι αυτός με ξεκίνησε κιόλας να μου μαθαίνει.

Ερ. Πώς ονομαζόταν;

Π.Μ. Αντώνης Παυλάκης.

- Ερ. Ζει;
- Π.Μ. Ναι, βέβαια. Βέβαια.
- Ερ. Ναι. Κι εκείνος σας έμαθε τα πρώτα βήματα;
- Π.Μ. Αυτός μ' έμαθε τα πρώτα βήματα, χωρίς νότες βέβαια, έτσι πρακτικά ...
- Ερ. Ποιον θεωρείτε έτσι δάσκαλό σας; Ο θεός σας..
- Π.Μ. Ναι, αυτός με ξεκίνησε να μαθαίνω, σιγά-σιγά έτσι, όχι συστηματικά και όχι...
- Ερ. Σε ποια ηλικία;
- Π.Μ. Θαρρώ... αν δεν κάνω λάθος ήμουνε δέκα χρονώ.
- Ερ. Και τη λύρα από πού τη βρήκατε;
- Π.Μ. Τη λύρα μου την πήρε ένας πρώτος μου ξάδερφος, Παυλάκης Μανώλης. Μου την έφερε και μάλιστα ...
- Ερ. Από πού την είχε πάρει;
- Π.Μ. Από την Αθήνα. Λύρα του Σταγάκη από τις παλιές, αυτή είναι τουλάχιστον σαράντα με πενήντα χρονώ λύρα, μ' αυτή ξεκίνησα και την έχω κι ακόμα. Ναι.
- Ερ. Ποιον είχατε ως πρότυπο; Σε ποιον θέλατε να μοιάσετε ως παιδί, όταν ήσασταν μικρός;
- Π.Μ. Κοιτάζτε... Εμείς, επειδής ήτανε και κοντά ας πούμε το σπίτι και είχαμε... τον Σκορδαλό ακούγαμε και Μουντάκη. Μουντάκη και Σκορδαλό. Συνήθως πιο πολύ Μουντάκη γιατί ήτανε... ας πούμε ο λυράρης που είχαμε εμείς, στο χωριό, όχι ο θεός μου αυτός, κάποιος άλλος που είχαμε εκεί ονόματι Βασίλης Γρηγοράκης έπαιζε συνήθως του Μουντάκη τα κομμάτια κι αυτά ακούγαμε και αυτά μας αρέσανε. Έτσι, δηλαδή... Τώρα να μοιάσω σε κανένα, δεν είχα και τόσο... αυτή απλώς, εντάξει, μας αρέσανε αυτά, κι αυτά μαθαίναμε κι αυτά παίζαμε.
- Ερ. Ακούγατε το Μουντάκη που ερχόταν;
- Π.Μ. Τον Μουντάκη δεν τον είχα ακούσει ποτέ μου ζωντανό, δεν είχα τύχει, ήμανε πολύ μικρός, παρ' ότι είχε παίξει στο χωριό και σε γάμους, αλλά δεν τον είχα ακούσει ποτέ ζωντανό. Με τον Σκορδαλό είχαμε κάνει κι εκπομπή μαζί το 1997 στο Σπήλι. Ήταν ο Σκορδαλός, ο Κλάδος κι εγώ μαζί και παίζαμε και σ' ένα χορευτικό και χορέψαμε μ' ένα συγκρότημα. Ναι.

- Ερ. Εσείς έχετε μόνιμη συνεργασία με το Λύκειο Ελληνίδων, πώς προέκυψε αυτή;
- Π.Μ. Κοιτάξτε... με το Λύκειο Ελληνίδων ξεκίνησε... είχα παίξει κάνα δυο φορές σε κλήδονα έτσι αυτά... έχω γνωστούς εκεί τους δασκάλους που είναι στ' αυτά, επήγαμε - το 2002 θαρρώ ή το '01, δεν θυμάμαι - στην Ξάνθη και κάναμε 'κει μια μεγάλη εκδήλωση μαζί σε συνεργασία με το Λύκειο Ελληνίδων Ξάνθης, τώρα... σε πίτες τους έχω παίξει πολλές... και τώρα σχεδόν σε όλες τις... στη Φορτέτζα έχουμε κάμει και με τους Κύπριους εκεί, μια εκδήλωση είχαμε κάμει πέρσι, στο Πέραμα έχουμε κάμει άλλη εκδήλωση που ήρθανε τότε οι Ξανθιώτες εδώ και τώρα συνήθως σε ό,τι εκδήλωση κάνουνε συνήθως μας φωνάζουνε, δηλαδή, εντάξει δηλαδή και τώρα ετοιμάζουνε μια εκδήλωση τον άλλο μήνα.
- Ερ. Εσείς κύριε Μυξάκη πότε αρχίσατε να συνεργάζεστε με τον κύριο Μιχάλη;
- Μ.Α. Χρόνια τρία;
- Π.Μ. Ναι, το 2002.
- Ερ. Μουσικοί στην οικογένεια υπήρχανε; Ποια ήταν τα πρώτα σας ερεθίσματα;
- Μ.Α. Όχι, όχι. Μερακλήδες πολλοί, μουσικοί όχι.
- Ερ. Πώς και πιάσατε λαούτο;
- Μ.Α. Εντελώς τυχαία. Με μαντολίνο κίνησα. Και ξεκίνησα σχετικά μεγάλος.
- Ερ. Σε ηλικία;
- Μ.Α. Δεκαεπτά; Κάπου εκεί. Πήρα ένα μαντολονάκι για την παρέα λίγο, για την πλάκα. Ε, και μετά γύρισα και φτάσαμε εδώ.
- Ερ. Κατάγεστε από το Άνω Κουρνά;
- Μ.Α. Όχι. Ο πατέρας μου ήτανε η καταγωγή του από κει.
- Ερ. Έχετε ακούσματα από ποιους λαουτιέρηδες;
- Μ.Α. Στην αρχή μόλις πρωτοέπιασα το λαούτο μου 'κανε ο Μαρκογιάννης, ο Γιάννης. Ναι. Πήγαινα σπίτι του για μεγάλο διάστημα. Καθόμασταν εκεί σ' ένα υπόγειο που είχε και... έτσι...
- Ερ. Σας έδειχνε το λαούτο;
- Μ.Α. Ναι. Γι' αυτό το λόγο πήγαινα.
- Ερ. Σας διόρθωνε;

- M.A. Πολλά πράγματα πήρα απ' αυτόν.
- Ερ. Θέλετε να μας πείτε κάποια;
- M.A. Να σου πω τώρα... Ξέρω 'γω, στο χρόνο, ας πούμε. Αυτός ήτανε... φημιζότανε για τον πιο σταθερό του χρόνο. Έτσι, κράταγε το τέτοιο. Και κέρδισα πολλά απ' αυτόν.
- Ερ. Στα πιασίματα;
- M.A. Το στυλ του ήτανε απλό. Απλό αλλά ουσιώδες. Ουσία πήρα απ' αυτόν πιο πολύ.
- Ερ. Συμβουλές όσον αφορά τα γλέντια σας έχει δώσει;
- M.A. Όχι, δεν είχαμε πάει 'κει πέρα.
- Π.Μ. Δεν είχε φτάξει σ' αυτό το σημείο.
- M.A. Ναι, ναι. Καθόμασταν εκεί πέρα και παίζαμε, αυτός δεν ήθελε και πολύ για να παδιαστεί, καλά, τον έβλεπα κι εγώ και...
- Ερ. Και η συνεργασία σας πότε ξεκίνησε;
- Π.Μ. Εμένα με τον Αδαμάντιο;
- Ερ. Ναι.
- Π.Μ. Τον Μάρτιο του 2002.
- Ερ. Πώς κι έτσι δέσατε;
- Π.Μ. Όχι. Είχαμε πολλά χρόνια εμείς γνωριμιά.
- M.A. Κάναμε παρέα.
- Π.Μ. Ο πατέρας του με τον πατέρα μου ήτανε φίλοι από τα παλιά. Και γνωστοί τα χωριά μας είναι μια δρασκελιά που λένε... ε, κι εγώ έπαιζα όπως σας είπα με το Μανιατάκη και μ' αυτούς που έπαιζα πριν και κάποια στιγμή ήθελα έτσι να ανανεώσω το στυλ μου και το συγκρότημα και όλα αυτά και κάναμε με τον Αδαμάντιο...
- Ερ. Τώρα τι σχήμα έχετε; Έχετε κάποιο σταθερό σχήμα;
- Π.Μ. Τώρα παίζω εγώ, ο Αδαμάντιος λαούτο κι ένας ξάδελφός μου από τα Ακούμια, Στέλιος Μουλακάκης κρουστά ε, και τώρα παίρνουμε συνήθως άλλο ένα λαούτο το οποίο δεν είναι σταθερό, δεν μπορώ να σας πω κάποιο όνομα, αναλόγως πώς θα κάτσει η περίπτωση. Πολλές φορές παίζομε κι τρεις μας μόνο. Δεν είναι στάνταρ δηλαδή...
- Ερ. Και πού παίζετε;

- Π.Μ. Εκτός από τις εκδηλώσεις που παίζουμε, έχουμε, παίζουμε σε γάμους, όπου παίζουνε όλοι, σε βαφτίσια, γλέντια έτσι κοινά, πανηγύρια, όπου κάτσει.
- Ερ. Θεωρείτε τον εαυτό σας επαγγελματία, ημιεπαγγελματία;
- Π.Μ. Όχι ακριβώς, όχι ... επαγγελματία εντάξει, όχι εκατό τα εκατό επαγγελματία, στο περίπου.
- Ερ. Κάνετε και κάποια άλλη εργασία;
- Π.Μ. Ναι, βέβαια. Είμαι ηλεκτρολόγος, δεν εξασκώ βέβαια το επάγγελμα, είμαι σ' ένα ξενοδοχείο συντηρητής, ξέρετε, και δουλεύω 'κει χειμώνα - καλοκαίρι και απογευματινές ώρες ασχολούμαστε με διάφορα, ή θα γράφουμε τίποτα ή... εγώ έχω σχεδόν καθημερινά μαθήματα, έχω κάποιους μαθητές, είμαι και στο Δήμο Ρεθύμνης επιμορφωτής και...
- Ερ. Και τρέχετε όλη μέρα.
- Π.Μ. Ναι και το πρόγραμμα είναι λίγο πιεσμένο. Όπως κι απόψε.
- Ερ. Εσείς κύριε Μυξάκη;
- Μ.Α. Κι εγώ έχω βγάλει την ίδια σχολή με τον... αλλά δεν το συνέχισα. Τώρα...
- Ερ. Έχετε κι άλλο επάγγελμα εκτός από μουσικός;
- Μ.Α. Ναι, αγρότης είμαι. Τώρα ετοιμάζω ένα θερμοκήπιο ... μ' αρέσει αυτή η δουλειά, δημιουργία. Ε, κι η μουσική δημιουργία είναι. Αυτά.
- Ερ. Υπάρχουνε πολλοί λυράρηδες ώστε να μπορεί κανείς να βγάλει ένα καλό εισόδημα για να μπορεί να ζήσει αυτός και η οικογένειά του απ' τη λύρα;
- Π.Μ. Κοιτάξτε... εγώ πιστεύω τώρα, το 'πα και προηγουμένως, ότι είναι δύσκολο εάν κάνεις μόνο αυτή τη δουλειά. Είναι δηλαδή, στην Κρήτη επάνω τώρα είναι λίγοι αυτοί που ζούνε μόνο από το... Είναι πολύ λίγοι, γιατί εγώ θα σας πω τώρα σε επίπεδο της επαρχίας της δικής μας είναι πάρα πολλοί και δε σας λέω μόνο στην επαρχία, στα χωριά, άμα πιάσετε όλα τα χωριά τώρα του νομού Ρεθύμνης είναι πολύ λίγα τα χωριά που δεν έχουνε λυράρη. Οπότε καταλαβαίνετε ότι, εγώ ας πούμε, εντάξει, θα παίξω στου χωριού μου τα γλέντια, άντε να πιάσω και κάνα δυο απ' όξω. Θα πάρουνε κι οι φίρμες που λένε ας πούμε έτσι οι γνωστοί άλλα δυο - τρία γλέντια, από εδώ από 'κει ξέρω 'γω, οπότε είναι δύσκολο να πεις ότι ξέρεις θα παίζω μόνο το όργανο και θα κάνω αυτό.

- M.A. Παλιά ήταν τελείως διαφορετικά τα πράγματα. Δηλαδή ήτανε οι λυράρηδες και οι λαουτιέρηδες κάνανε περιουσίες απ' το όργανο. Όποιοι ήταν έτσι...
- Π.Μ. Τώρα εγώ έχω ασχοληθεί και με τη... δηλαδή έχω έτσι μερικούς μαθητές όπως σας είπα, ένεκα του ότι επήγα στο Ωδείο έξι - επτά χρόνια, έμαθα βυζαντινή μουσική και ευρωπαϊκή και όλα αυτά, έχω κάποια εμπειρία σ' αυτά και ασχολούμαι.
- Ερ. Τους μαθητές τους έχετε στο Μουσικό Γυμνάσιο ή έρχονται σπίτι σας ξέρω 'γω;
- Π.Μ. Όχι, στο Μουσικό Γυμνάσιο δεν έχω πάει γιατί δεν μπορώ λόγω της δουλειάς της πρωινής δεν μπορώ να πάω στο Μουσικό Γυμνάσιο. Έχω μαθητές συνήθως στα σπίτια τους πάω, τότε έρχονται στο δικό μου, αναλόγως. Κι έτσι κάνω, εγώ κι αυτοί.
- Ερ. Στο Ωδείο... τους γράφετε σε κάποιο Ωδείο;
- Π.Μ. Όχι, όχι.
- Ερ. Ιδιαίτερο δηλαδή.
- Ερ. Και τους διδάσκετε με νότες;
- Π.Μ. Ναι, ναι. Με νότες και συνήθως όποιοι θέλουνε τους λέω και θεωρητικά, ό,τι μπορώ.
- Ερ. Στο πεντάγραμμο γράφετε τις νότες δηλαδή;
- Π.Μ. Όχι στο πεντάγραμμο. Ονομαστικά οι νότες. Ε, στο πεντάγραμμο τώρα για να τους μάθω εγώ πρέπει να ξεκινήσουνε σολφέζ. Οπότε εγώ να τους κάνω μάθημα σολφέζ δεν ξέρω δεν είμαι καθηγητής οπότε πρέπει πάλι να πάνε στο Ωδείο, βέβαια έχω και κάποιους που πάνε στο Ωδείο και μαθαίνουνε θεωρητικά και τους δείχνω κι εγώ παράλληλα έτσι πρακτικά, με την έννοια πρακτικά ότι τους κάνω ιδιαίτερα μαθήματα.
- Ερ. Εσείς πώς μάθατε, μάθατε με νότες;
- Π.Μ. Όχι.
- Ερ. Νομίζετε ότι αυτό σας ωφέλησε ή σας...
- Π.Μ. Ε, βέβαια, σίγουρα. Αν με ωφέλησε δε ξέρω αν με ωφέλησε αλλά πάντως έμαθα πιο... σε σχέση με αυτούς που μαθαίνουνε τώρα, έμαθα πιο φυσιολογικά γιατί βλέπω τώρα ότι εμείς κάνουμε μαθήματα στους

μαθητές, βέβαια είναι ότι τα παιδιά τώρα είναι τρελαμένα με τα φροντιστήρια και με όλα τα αυτά και συνήθως του κάνω 'γω σήμερα μάθημα και μέχρι την επόμενη φορά που θα ξανασιμίζουμε στο μάθημα συνήθως δεν έχει προλάβει να ασχοληθεί όπως πρέπει. Εγώ λοιπόν έμαθα στο χωριό, σχεδόν στην παρέα έμαθα λύρα. Αυτός ο θείος μου που σας είπα μου 'δειχνε μια φορά αν ερχόταν Σαββατοκύριακο κι αν είχε και ώρα, δηλαδή δεν είχαμε στάνταρ ραντεβού ξέρεις, ούτε τότε πλήρωνα βέβαια για να σας πω την αλήθεια, όποτε ερχόταν... ναι, να κάτσομε να μου δείξει. Και ξέρετε ότι αν δεν σου δείξει... τώρα εμείς γράφουμε τις νότες στο χαρτί, καμιά φορά έχουμε κι ένα μαγνητοφωνάκι και το παίζω εγώ και το λέω με σολφέζ και το ακούει αυτός, είναι διαφορετικά. Εγώ τότε ό,τι μου 'δειχνε μετά μέχρι τη επόμενη φορά αν δεν το είχε πιάσει το αυτί μου καλά, το 'χα ξεχάσει, ή το 'παίζα, δεν το 'παίζα σωστά. Τώρα η εκμάθηση είναι πιο εύκολα, αλλά δεν υπάρχει ο χρόνος και το μεράκι που υπήρχε πιο παλιά. Όχι ότι θέλω να πω ότι εμείς ήμασταν πιο καλοί και έτσι μάθαμε πιο ...

Ερ. Πότε παίζατε το πρώτο σας γλέντι;

Π.Μ. Στο πρώτο μου γλέντι εκτός τώρα που έτσι στο χωριό παίζαμε από σπόντα, έπαιξα το 1995.

Ερ. Πού;

Π.Μ. Στο κέντρο εδώ, στου Ζαχαράκη σε μια βάφτιση.

Ερ. Στο χωριό σας που γινόντουσαν πανηγύρια ποιοι παίζανε συνήθως; Είπατε... αυτούς που θυμάστε εσείς δηλαδή.

Π.Μ. Αυτοί που παίζανε συνήθως αυτοί που 'ναι και τώρα, ο Αντώνης ο Παυλάκης ο θείος μου, ο Βασίλης ο Γρηγοράκης, ο Στεφανής ο Γρηγοράκης αυτοί οι Γρηγοράκηδες είναι όλοι έτσι, αυτοί συνήθως παίζανε.

Ερ. Και από άλλα χωριά; Ερχόταν και από αλλού;

Π.Μ. Κοιτάξτε, σπάνια, δεν είχαμε εμείς ξένους οργανοπαίχτες στο χωριό, σπάνια ερχότανε έτσι για να παίξουνε, γιατί είχαμε...

Ερ. Ο Σταματογιαννάκης;

Π.Μ. Κι ο Γεράσιμος ερχότανε, ναι.

Ερ. Είναι συγγενής σας;

- Π.Μ. Με τη μάνα μου πρώτα ξαδέρφια. Κι αυτός έπαιζε καμιά φορά στο χωριό.
Ναι.
- Ερ. Από 'κείνον έχετε πάρει πράματα;
- Π.Μ. Πολλά. Παρόλο που το παίξιμό του είναι κοντά στο Σκορδαλό, έχει έτσι κάποιες λεπτομέρειες δικές του και μ' αρέσανε κάποιες... κάποια στοιχεία που μ' αρέσανε, έχω πάρει κάποια πράγματα.
- Ερ. Τι σκοπούς παίζετε;
- Π.Μ. Κοιτάξτε, οι σκοποί που παίζουμε... Άλλα πράματα παίζουμε στην παρέα, άλλα πράματα παίζουμε στο γλέντι.
- Ερ. Στην παρέα τι παίζετε;
- Π.Μ. Στην παρέα παίζουμε συνήθως κοντυλιές δηλαδή τραγ... με μαντινάδες, αναλόγως τώρα αν είναι η παρέα να 'χει δυο - τρία - τέσσερα άτομα να μπορούν να τραγουδούνε και τέτοια, θα παίζουμε μαντινάδες, αυτά, αν είναι άνθρωποι οι οποίοι δε ξέρουνε να λένε μαντινάδες και τέτοια θα παίζουμε τραγούδια γνωστά ας πούμε που παίζουμε, που είναι εδώ στην Κρήτη, κάποια ταμπαχανιώτικα, κάποια έτσι ή αλλιώς για να μπορούνε όλοι να συμμετέχουνε και να γίνεται έτσι πιο ζεστή παρέα. Ε, συρτά παίζουμε, αναλόγως, όλα, τα πάντα. Τα πάντα.
- Ερ. Στα πανηγύρια τι παίζετε;
- Π.Μ. Στα πανηγύρια κυριαρχούνε τα συρτά συνήθως, αλλά εντάξει στα πανηγύρια παίζουμε και σούστες και νησιώτικα παίζουμε βέβαια και αυτά, πάλι κοντυλιές πάλι κάνα δυο τραγούδια έτσι. Ε, εντάξει. Δεν απέχουνε πολύ τα πανηγύρια από την παρέα. Οι γάμοι έχουνε γίνει λίγο έτσι πολύ στυλιζαρισμένοι δηλαδή συρτός - μαλεβιζιώτης, συρτός - μαλεβιζιώτης και άντε να σ' αφήσουνε μετά τσι δώδεκα, μια η ώρα να παίζεις και κάνα άλλο κομμάτι, έτσι πιο αυτό.
- Ερ. Πιο ακουστικό δηλαδή.
- Π.Μ. Ναι. Είναι οι παραγγελίες στο μέσον, είναι τα αυτά... εδώ στο Ρέθυμνο, αλλού δεν είναι τόσο, στο Ηράκλειο, στα Χανιά δεν είναι τόσο σφιχτό το πρόγραμμα στους γάμους όσο είναι...
- Ερ. Σε ποιες περιοχές παίζετε;

- Π.Μ. Κοιτάζετε, βασικά εμείς εδώ στο Ρέθυμνο. Καμιά φορά πάμε προς το Ηράκλειο, προς τα Χανιά καμιά φορά.
- Ερ. Εκεί διαφοροποιείτε το παίξιμό σας όταν πάτε σ' αυτά τα μέρη;
- Π.Μ. Ε, ναι. Το παίξιμο είναι λίγο πιο γρήγορο, πιο πηδηχτό, πιο έτσι.
- Ερ. Ας πούμε σούστα παίζετε στα Χανιά όταν πηγαίνετε;
- Π.Μ. Ναι. Κοιτάζετε. Τώρα στη εποχή ετούτη τα παιχνίδια είναι εννιαία για όλη την Κρήτη. Ο Χανιώτης παίζει ρεθυμνιώτικα, ηρακλιώτικα, λασιδιώτικα το ίδιο και οι άλλοι. Παλιά αυτοί παίζαν' άλλα, άλλα παίζαμε εδώ, άλλα παίζανε στο Ηράκλειο, άλλα στο Λασιδί. Τώρα έτσι που 'χουμε γίνει τα πράματα και με την τεχνολογία εγώ μπορώ αν θέλω ν' ακούσω, να μάθω τα πάντα. Μόνο όρεξη να 'χω και να κάτσω. Απλώς, εντάξει άμα είναι ο άλλος, ας πούμε, Χανιώτης, ξέρεις, θα του παίξεις ένα-δυο κομμάτια που του αρέσουνε ή που του... και όχι πάντα. Δεν είναι πάντα. Μπορεί να στο πει, μπορεί και να μη στο πει.
- Ερ. Στην Αθήνα έχετε παίζει;
- Π.Μ. Στην Αθήνα όχι. Σε μαγαζιά δεν έχω παίζει. Έχω παίζει σε γάμους, σε τέτοια πράματα. Έχω πάει και στο εξωτερικό δυο - τρεις φορές.
- Ερ. Σε ποιες χώρες;
- Π.Μ. Κοιτάζετε. Είχα πάει το 1997 στη Νότιο Αφρική, στο Γιοχάνεσμπουργκ, μετά πήγαμε στο... Μετά - δεν θυμούμαι τώρα, το 2000 θαρρώ - στην Αυστρία, στην Ολλανδία και πέρυσι είχα πάει με τον Δήμο Ρεθύμνης εδώ που κάνανε κάτι αδελφοποιήσεις πόλεων και τέτοια, στην Κύπρο.
- Ερ. Εκεί, παίζετε διαφορετικά όταν πάτε έξω, εξωτερικό; Απ' όταν παίζετε εδώ;
- Π.Μ. Κοιτάζετε, μπα, τα ίδια πράγματα παίζουμε γιατί απευθυνόμαστε... α, αναλόγως σε ποιο κοινό απευθύνεται. Αν απευθύνεται σε Κρητικούς πάλι τα ίδια θα παίξεις, άμα είναι γενικά έτσι Έλληνες μπορείς να παίξεις και κάνα τραγούδι έτσι πιο έντεχνο, πιο αυτό. Έτσι.
- Ερ. Για συναυλίες πάτε ή για χοροεσπερίδες;
- Π.Μ. Αναλόγως, πήγαμε και για συναυλίες πήγαμε και για χοροεσπερίδες.
- Ερ. Δισκογραφία έχετε κάνει;
- Π.Μ. Προσωπικό δίσκο δεν έχω γράψει, έχω συμμετοχή σ' ένα δίσκο της Χορωδίας και Ορχήστρας Βυζαντινής Μουσικής «Παύλος Βλαστός» που

είχαμε γράψει για το Αρκάδι. «Αρκαδίου έπος. Αστραπή περίφημος». Επίσης έχουμε σ' ένα βιβλίο του Θωδωρή του Ρηγιγιώτη ονόματι «Τίβοτσι», έτσι λέγεται το βιβλίο, έχει μέσα ένα ένδετο cd με τέσσερα τραγούδια και παίζω και εκεί με τραγούδια παραδοσιακά, οι σκοποί δηλαδή παραδοσιακοί και οι μαντινάδες μέσα από το βιβλίο και τώρα πρόσφατα κυκλοφόρησε ένα cd από τη Θεσσαλονίκη ενός συγκροτήματος «Εν χορδαίς» λέγεται, παίζει και ο Αδάμης μέσα και παίζουμε εκεί μέσα ένα Καστρινό, το όνομα του cd είναι «Ηχοι των κάστρων» κι έχει όλα τα κομμάτια που είναι μέσα έχουνε σχέση με τα κάστρα. Και παίζουμε λοιπόν ένα Καστρινό και παίζουμε κι ένα ριζίτικο που λέει «Κάστρο και που 'ν' οι πύργοι σου» κι άλλο ένα κομμάτι, τώρα δεν το θυμούμαι ακριβώς.

Ερ. Εσείς κύριε Μυζάκη έχετε μαθητές;

Μ.Α. Όχι βέβαια.

Π.Μ. (Γελάει)

Μ.Α. Κι ούτε το σκέφτομαι και καθόλου ν' ασχοληθώ. Εμένα ποιος θα μου μάθει;

Ερ. Πότε ξεκίνησες το πρώτο γλέντι;

Μ.Α. Θα σε γελάσω τώρα.

Ερ. Πόσα χρόνια από τη στιγμή που ξεκίνησες, γιατί μεγάλος...

Μ.Α. Κάνα δυο χρόνια, τέσσερα. Αφού έπιασα το μαντολίνο κάνα χρόνο και μετά έπιασα το λαούτο. Γύρω στο χρόνο μετά.

Π.Μ. Δηλαδή πόσα χρόνια; Τρία, τέσσερα; Πέντε;

Μ.Α. Ναι.

Ερ. Και πού έπαιξες για πρώτη φορά σε γλέντι ή σε γάμο;

Μ.Α. Τώρα πού 'χα παίζει δε θυμούμαι, θα σε γελάσω.

Ερ. Γιατί είπατε προηγουμένως ότι δεν έχετε μαθητές, εσάς δεν σας έδειξε κανένας;

Μ.Α. Όχι, λέω εμένα ποιος θα μου μάθει;

Π.Μ. Α, θέλει να πει ότι πρέπει πρώτα να μάθει καλά και μετά...
(Γελάει)

Ερ. Θεωρείτε δηλαδή τον εαυτό σας ότι ακόμα μαθαίνετε;

Μ.Α. Κι ακόμα.

- Π.Μ. Σαφώς. Μα κι εγώ το ίδιο, απλώς εγώ...
- Μ.Α. Όχι, εγώ το θεωρώ μεγάλη ευθύνη. Δηλαδή αν κάτι πάει στραβά στο μαθητή ξέρω 'γω θεωρώ ότι θα 'χω την ευθύνη εγώ.
- Π.Μ. Κοιτάζετε, εγώ για χρόνια, για πολλά χρόνια δηλαδή, τουλάχιστο δυο - τρία χρόνια μου λέγανε για μαθητές και τέτοια και δεν μπορούσα να... μάλλον δεν ήθελα, το θεωρούσα δύσκολο κι αυτά. Ε, μετά σιγά - σιγά μπήκα στο... δηλαδή δοκιμαστικά και μετά εντάξει, άμα είδα ότι κάτι κάνω, αποδίδει καρπούς η προσπάθεια που 'κανα στους μαθητές, συνέχισα. Και πάλι δεν έχω πολλούς, έχω πέντε - έξη μαθητές.
- Ερ. Έχετε κανένα καλό μαθητή, που να τον βλέπετε ότι θα γίνει καλός λυράρης;
- Π.Μ. Ναι. Ίσως. Κοιτάζετε οι μαθητές που έχω 'γω συνήθως είναι μαθητές του ενός χρόνου, δύο χρόνων και δε μπορείς ακριβώς να καταλάβεις ότι ξέρεις, αυτός θα γίνει γιατί να, έχω και μαθητές που ξεκινήσαν και σταματήσαν μετά. Και μαθήτριες, και κοπελιές. Έχω συγκεκριμένα δυο κοπελιές που είχαν ξεκινήσει. Είναι και κάποιοι που σταματάνε. Ξέρεις, έχουν ένα ενθουσιασμό στην αρχή και μετά σταματάνε. Άλλοι σταματάνε γιατί μπορεί να φύγουν να πάνε στο Πανεπιστήμιο, δηλαδή μιλάμε για μεγάλους μαθητές που ξεκινούνε, να, κι εφέτος ένα μαθητής μου δέκα εννιά χρονών ξεκίνησε. Έχει μεράκι αλλά δε ξέρω πώς θα συνεχίσει.
- Ερ. Σε ποια ηλικία κυρίως παίρνετε μαθητές; Που θα παίρνατε μάλλον.
- Π.Μ. Κοιτάζετε, το καλύτερο μετά από τα έντεκα - δώδεκα χρόνια είναι καλά να πάρεις μαθητές, πρώτον για να μπορείς να συνεννοηθείς με το μαθητή και να 'ναι λίγο μεστωμένος για να μπορεί να παίξει και τη λύρα και να... έτσι, αυτό.
- Ερ. Δικούς σας σκοπούς βγάζετε;
- Π.Μ. Ίσως. Δεν ξέρω. Να μη λέμε μεγάλες κουβέντες.
- Ερ. Έχετε βγάλει δηλαδή κάποιους σκοπούς που να λέτε «α! αυτό καλό ακούγεται»;
- Π.Μ. Κοιτάζετε, πολλές φορές αλλά, εντάξει, δεν είν' εύκολο τώρα να βγάλεις σκοπούς και να... Αυτό είναι... τόσο πολύ μεγάλη η θάλασσα της μουσικής εδώ της Κρητικής που ίσως καμιά φορά σου φαίνεται ότι έβγαλες ένα

σκοπό και να μην είν' αυτό, να μην είναι καινούργιο ή να ναι παρόμοιο με παλιό, πάντως εντάξει, έχουμε κάποιες εμπνεύσεις και με τον Αδαμάντιο τώρα κάποια κομμάτια γράφουμε και κάτι αυτά, αλλά εντάξει δεν είμαστε πολύ έτσι για...

Ερ. Αμα λέτε να τα τελειοποιήσετε θα θέλετε να τα εκδώσετε;

Π.Μ. Κοιτάξετε, έχουμε σκοπό και θέλουμε να παρουσιάσουμε κάτι. Αλλά αυτό δε θέλει βιασύνη και δεν θέλει... Σιγά - σιγά. Όχι ότι θέλουμε να πρωτοτυπήσουμε στον τομέα αυτόν αλλά θέλουμε να παρουσιάσουμε κάτι να 'χει λιγάκι ζουμί που λέμε επαέ στην Κρήτη. Να 'ναι κάτι...

Ερ. Εσείς τι θέλετε για τη λύρα, δηλαδή πώς αισθάνεστε για τη λύρα; Σε τριάντα, σαράντα χρόνια πώς φαντάζεστε το όργανο; Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνετε για να μείνει το όνομά σας στην Κρήτη;

Π.Μ. Εγώ; Κοίτα να σου πω, εγώ δε θέλω, δεν έχω μεγάλες πεποιθήσεις για να κάμω κάτι για να... Απλώς το μόνο που μ' ενδιαφέρει αυτή τη στιγμή είναι να παίζω πράματα παραδοσιακά και πράματα που εμάθαμενε, ό,τι ακούγαμε να παίζουμε. Τώρα δε θέλω ούτε ο Σκορδαλός να γενώ ούτε ο Μουντάκης ούτε... δεν..., έτσι; Απλώς το μόνο που θέλω είναι να παίζομεν όμορφα πράματα και να μη χαλούμε αυτά που εφτιάξανε κάποιοι άλλοι όμορφα και να κάνομε δηλαδή... αυτό, τίποτ' άλλο.

Ερ. Και μια τελευταία ερώτηση. Αν ένας μαθητής από τη Χίο, από τη Ρούμελη σας έλεγε ένα συρτό από τι αποτελείται, να του εξηγήσετε... δε θα 'ξερε ας πούμε τίποτα για την Κρήτη, ούτε για τα συρτά και να του πείτε με λίγα λόγια ένα συρτό από τι αποτελείται, τι είναι ένα συρτό, ή εσείς όταν προσπαθείτε να βγάλετε ένα συρτό τι θέλετε να βγάλετε για να είναι πλήρες, τι προσπαθείτε να βγάλετε, τι θα του λέγατε;

Π.Μ. Κοιτάξετε να δείτε, τα συρτά όπως τα παίζαμε παλιά προ τριάντα, σαράντα, πενήντα χρόνια είχανε άμεση σχέση με το χορό στην αρτιότητα του παιξίματος, δηλαδή τα γυρίσματα ας πούμε που λέμε εμείς που κάνουνε τώρα που παίζουνε, ήτανε με τα βήματα του χορού και του συρτού τέλος πάντων, ήτανε άμεσα συνδεδεμένα. Τώρα παίζομε όχι όπως μας κατέβει αλλά όπως μας εβολεύει παίζομε. Ο συρτός έχει κάποια συγκεκριμένα... κάποιες συγκεκριμένες φορές πρέπει να παίζεις το κάθε γύρισμα του συρτού

για να πέσει ακριβώς η μελωδία με το χορό μαζί. Πράγματα τα οποία ούτε εμείς δεν τα ξέρομε καλά γιατί δεν τα διδαχτήκαμε κι εμείς από τους προγενέστερους. Δηλαδή μετά το 1950 και λίγο πριν που άρχιζεν εδώ στο Ρέθυμνο και ανθούσε η μουσική με το Σκορδαλό, με το Μουντάκη και όλους αυτούς, αυτοί ναι μεν εκάμανε ό,τι εκάμανε ωραία και αυτά, αλλά δεν εκρατήσανε αυτό που σας λέω τα μέτρα του χορού να 'ναι άρτια με τη μελωδία.

Ερ. Εκεί που κόβει ο χορευτής κανονικά πρέπει να κόψει κι η μουσική;

Π.Μ. Βέβαια. Δηλαδή δε ξέρω βέβαια να σας το εξηγήσω καλά, γι' αυτό δε θέλω να επεκταθώ αλλά κανονικά, εκεί που κάνει το τελευταίο βήμα ο χορευτής πρέπει να τελειώνει και η μουσική. Εάν δεν πάει έτσι, πρέπει εσύ να συνεχίσεις να παίζεις το γύρισμα, να το συνεχίσεις να το παίζεις μέχρι να πέσεις εκεί. Βέβαια τώρα εμείς τα κομμάτια που παίζομε εμείς, που παίζαμε, που έχομε μάθει απ' αυτούς τα 'χουνε κάνει με τέτοιο τρόπο που είναι σα να τα χαλούμε άμα θέλομε να παίζομε πιο σωστά, πιο άρτια σε σχέση με το χορό και έτσι συνεχίζομε κι εμείς όπως εμάθαμε κι όπως ακούγαμε.

Ερ. Πόσα γυρίσματα έχει ένας συρτός;

Π.Μ. Κοιτάξτε, ένας συρτός έχει δυο γυρίσματα. Δεν υπάρχει ρεφρέν και τέτοια που όπως είναι στα λαϊκά που παίζεις ένα σκοπό και μετά έχεις και το ρεφρέν και ξαναπαίζεις πάλι τον πρώτο το σκοπό και μετά ξαναεπαναλαμβάνεις το ρεφρέν. Εδώ είναι δυο γυρίσματα, το πρώτο και το δεύτερο. Υπάρχει σκοπός που έχει και τέσσερα γυρίσματα με δυο διαφορετικές μαντινάδες. Ή μπορείς να πούμε να 'χει, να 'ναι το τρίτο γύρισμα να πούμε του σκοπού διαφορετικό και το τέταρτο να 'ναι όπως το δεύτερο. Συμβαίνει κι αυτό. Δε ξέρω αν το 'χετε καιμιά φορά...

Ερ. Η μαντινάδα δηλαδή με τους δύο στίχους έχει δύο γυρίσματα;

Π.Μ. Ναι, δυο γυρίσματα.

Ερ. Το ένα είναι για τον πρώτο στίχο και το άλλο για το δεύτερο;

Π.Μ. Μπράβο, ναι. Η μαντινάδα λέγεται σε τέσσερα κομμάτια στο συρτό. Στο σιγανό λέγεται πιο γρήγορα, σε δυο κομμάτια. Αλλά στο συρτό λέγεται σε τέσσερα κομμάτια. Λοιπόν το μισό, το ένα τέταρτο στο πρώτο γύρισμα το

άλλο τέταρτο στο δεύτερο και ούτω καθ' εξής και τελειώνει έτσι. Υπάρχουν βέβαια, μπορείς να πεις μια μαντινάδα, στον ίδιο σκοπό να πεις δυο μαντινάδες, τρεις μαντινάδες, όπως θες. Δεν υπάρχουν... δηλαδή εδώ, στην κρητική μουσική είναι πιο ελεύθερο το πλέξιμο μεταξύ μαντινάδας και μελωδίας, στα λαϊκά, στα ρεμπέτικα ή πάνω στα βορειοελλαδίτικα, στα ηπειρώτικα, σ' αυτά είναι στάνταρ πράγματα.

Ερ. Στο «μόνο εκείνος π' αγαπά» πόσα γυρίσματα έχει;

Π.Μ. Στο «μόνο εκείνος π' αγαπά» έχει... είναι ας πούμε το πρώτο γύρισμα που κάνει, που είναι σαν εισαγωγή, δεν έχει τραγουδιστικό μέρος, μετά κάνει δυο γυρίσματα, που ούτε αυτά τραγουδιούνται και μετά μπαίνεις στο κυρίως τραγούδι που λέει...

Ερ. Το γύρισμα που λέει στο τραγούδι είναι κανένα απ' αυτά που έχει πει στην εισαγωγή ή καινούργιο;

Π.Μ. Όχι, όχι, δεν είναι.

Ερ. Καινούργιο;

Π.Μ. Ναι, καινούργιο. Βέβαια.

Ερ. Θέλετε να μας το πείτε ποιο είναι το πρώτο γύρισμα που τραγουδιέται ή να μας το παίξετε, ας πούμε;

Π.Μ. Μπορώ να σας το παίξω.

Ερ. Ναι, να μας το δείξετε λίγο.

Π.Μ. Λοιπόν. Ξεκινάει λοιπόν έτσι.

(Παίζει λύρα)

Ερ. Προτού παίξετε, όταν είναι ένα γύρισμα να μας λέτε αυτό είναι ένα γύρισμα και μετά είναι επανάληψη για να καταλαβαίνουμε.

Π.Μ. Ναι. Λοιπόν. Έτσι είναι.

(Παίζει λύρα)

Αυτή είναι ας πούμε μια μικρή εισαγωγή που κάνει και μετά κάνει το ίδιο πάλι...

(Παίζει λύρα)

Εκεί τώρα έκαμα την εισαγωγή που σας είπα εγώ, μετά μπαίνει στο πρώτο γύρισμα που δεν τραγουδιέται ουτ' αυτό και κάνει λοιπόν.

(Παίζει λύρα)

- Ερ. Επανάληψη ειν' αυτό;
- Π.Μ. (Ναι)
(Συνεχίζει να παίζει το ίδιο γύρισμα)
- Ερ. Κι άλλη επανάληψη.
- Π.Μ. Μετά πάει, επιστρέφει μετά... μετά πάει στο γύρισμα του κομματιού αυτού.
(Παίζει λύρα)
... επανάληψη...
Μέχρι εδώ δεν τραγουδάει, μετά φεύγει για να μπει στο...
- Ερ. Για παίχτε το με μαντινάδα.
(Παίζει λύρα και τραγουδάει)
«Μόνο εκείνος... Μόνο εκείνος π' αγαπά».
Είπε το πρώτο μισό της μαντινάδας.
- Ερ. Μέχρι πού έχουμε ένα γύρισμα;
- Ερ. Μέχρι εδώ που μπήκατε τώρα είναι ένα γύρισμα;
(Έχει παίζει μέχρι το Σι)
- Π.Μ. Βέβαια. Τώρα. Λοιπόν, εδώ επαιξάμε τα πρώτα που δεν τραγουδιούνται και μετά μπαίναμε λοιπόν...
- Ερ. Στη μελωδία που θα τραγουδήσει.
- Π.Μ. Και λέει ... «μόνο εκείνος... μόνο εκείνος π' αγαπά»...
(Παίζει λύρα)
- Ερ. Ένα γύρισμα αυτό.
(Συνεχίζει να παίζει λύρα)
- Ερ. Εδώ τώρα δεύτερο γύρισμα, επανάληψη;
- Π.Μ. «Μόνο εκείνος π' αγαπά μπορεί να το πιστέψει...».
Και το επαναλαμβάνεις, το επαναλαμβάνεις και μετά ξαναεπιστρέφεις
πάλι.
(Παίζει λύρα)
- Ερ. Το πρώτο γύρισμα πάλι;
- Π.Μ. Ξαναεπιστρέφεις πάλι και λες το επόμενο μισό της μαντινάδας.
- Ερ. Επομένως εσείς λέτε πέντε γυρίσματα μαζί με την εισαγωγή.
- Π.Μ. Βέβαια, βέβαια.
- Ερ. Δηλαδή το πρώτο, τα δύο και τα άλλα δύο που έχει μετά.

- Π.Μ. Βέβαια. Ναι, έτσι.
- Ερ. Και μια τελευταία ερώτηση: Τη λέξη «γυρίσματα» τη χρησιμοποιείτε για κάτι άλλο; Ας πούμε όσον αφορά στο χορό;
- Π.Μ. Ε... Δε νομίζω, το λένε;
- Μ.Α. Δε νομίζω, όχι.
- Ερ. Σε τίποτ' άλλο, γενικά;
- Π.Μ. Κοιτάξτε... Σ' εμάς συνήθως άμα χορεύουνε, μου λέει ο χορευτής άμα δεν του αρέσει ο σκοπός «γύρισέ μου το» ή «άλλαξέ μου το».
- Ερ. Άμα αλλάξετε δηλαδή σκοπό πώς το λέτε εσείς οι μουσικοί;
- Μ.Α. «Γύρισέ το».
- Π.Μ. «Γύρισε, γύρισε, γύρισε».
- Ερ. Σαν γύρισμα πάει ας πούμε πάλι.
- Π.Μ. «Γύρισε λέμε»...
- Μ.Α. Ή «άλλαξε»...
- Ερ. Όταν είστε σ' ένα συρτό που τελειώνει σε Ρε και θέλετε να πάτε σ' ένα που τελειώνει σε Μι, κάνετε εκεί κάτι; Αυτό το λέτε «γύρισμα» πάλι;
- Π.Μ. Ναι, αυτό είναι σύνδεση δηλαδή...
(Παίζει λύρα από το τέλος του Μόνο εκείνος π' αγαπά σε Ρε μπαίνει σε Λα)
... Κάνομε λοιπόν αυτό, τη γέφυρα για να συνδεθούμε να πάμε στο Λα. Ή είμαστε στο Ρε.
(Παίζει λύρα πάλι το τέλος του Μόνο εκείνος π' αγαπά σε Ρε και συνδέει διαφορετικά)
και πάμε στο Φα δίσση και ούτω καθ' εξής.
- Ερ. Αυτό το λέτε γύρισμα, τη σύνδεση;
- Π.Μ. Όχι, όχι. Κοιτάξτε, εμείς τώρα εκεί συνήθως δεν παίζομε από μια κλίμακα. Παίζομε όπως...
- Ερ. Η επιλογή που κάνετε στους σκοπούς έχει να κάνει με την κλίμακα; Δηλαδή έχετε πρόβλημα να πάτε από...
- Π.Μ. Όχι, όχι, όχι. Απλώς προσπαθούμε εντάξει... Προσπαθούμε να 'μαστε έτσι... σε μαλακά... να κάνουμε τις αλλαγές, όχι από ύψος - βάθος και...
- Ερ. Όχι απότομα.

- Π.Μ. Ναι, έτσι.
- Ερ. Τη λέξη «μέρος» τη χρησιμοποιείτε; Ότι το συρτό έχει δυο μέρη;
- Π.Μ. Όχι, όχι.
- Ερ. Τη λέξη «γύρισμα»;
- Π.Μ. Τη λέξη «γύρισμα» ναι.
- Ερ. Τη χρησιμοποιούν κι άλλοι λυράρηδες τη λέξη «γύρισμα»;
- Π.Μ. Συνήθως ναι. Δε ξέρω, αλλά συνήθως ναι.
- Ερ. Δηλαδή λέτε αυτά τα δύο όχι «μέρη» αλλά «γυρίσματα».
- Π.Μ. Ναι, γυρίσματα, γυρίσματα, εμείς εδώ. Τώρα πιο πέρα μπορεί να το λένε αλλιώς.
- Ερ. Μάλιστα. Ευχαριστούμε πάρα πολύ, τιμή μας που μιλήσαμε μαζί σας.
- Π.Μ. Να 'στε καλά. Ευχαριστούμε κι εμείς.
- Μ.Α. Κι εμείς ευχαριστούμε.
- Ερ. Ευχαριστούμε για τη συμβολή σας στο πρόγραμμα.
- Ερ. Σας ευχαριστούμε.